

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

30.05.2024

Чирмешән авылы

№196

«2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү» муниципаль программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль законнар, «Татарстан Республикасында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2010 елның 21 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, «Россия Федерациясендә гражданнарга социаль хезмәт күрсәтү нигезләре турында» 2013 елның 28 декабрэндәге 442-ФЗ номерлы (2018 елның 7 мартындагы редакциясендә) Федераль закон (2018 елның 1 маеннан үз көченә кәргән үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), «Россия Федерациясе субъектлары бюджетларына кече һәм урта эшкуарлыкка, крестьян (фермер) хужалыкларын да кертәп, дәүләт ярдәменә субсидияләр бирелә торган чараларны гамәлгә ашыруга, шулай ук яшьләр эшкуарлыгына ярдәм чараларын гамәлгә ашыруга һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм инфраструктурасын барлыкка китерүче оешмаларга таләпләрне раслау турында» 2018 елның 14 февралендәге 67 номерлы боерыгы, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы уставы нигезендә Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты **КАРАР КЫЛДЫ:**

1. «2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү» муниципаль программасын расларга (1нче кушымта).

2. Чирмешән муниципаль районы финанс-бюджет палатасына ел саен чираттагы финанс елына Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы бюджетын формалаштырганда Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы бюджетыннан шул максатларга жибәрелә торган программа чараларын

гамәлгә ашыруга акчалар бирүне күздә тотарга.

3. «2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү» муниципаль программасын раслау турында» 2019 елның 18 апрелендәге 161 номерлы Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының карары үз көчен югалткан дип танырга.

4. Әлеге карарны хокукый мәгълүматның рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru) һәм Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының рәсми сайтында Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.

5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенең икътисади мәсьәләләр буенча урынбасарына йөкләргә.

Башкарма комитет
житәкчесе

И.М. Жамалетдинов

1 нче кушымта
Чирмешэн муниципаль районы
Башкарма комитеты карары белән
расланган
30.05.2024 №196

**«2024-2028 елларга
Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районында
кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү»
МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ**

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программа атамасы	«2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү» муниципаль программасы (алга таба - Программа)
Программаны эшләү өчен нигез	«Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 24.07.2007 №209-ФЗ Федераль закон; «Татарстан Республикасында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 21.01.2010 № 7-ТРЗ Татарстан Республикасы законы; Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районы Уставы.
Программаның Заказчысы	Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районы Башкарма комитеты
Программаны эшләүче	Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районы Башкарма комитеты
Программа максаты	Кече һәм урта эшкуарлыкны, шул исәптән социаль эшкуарлыкны, үзмәшгульләрне тотрыклы үстерү өчен уңай шартлар тудыру һәм Татарстан Республикасы Чирмешэн муниципаль районының социаль-икътисади үсеш мәсьәләләрен хәл итүдә аның өлешен арттыру.
Программа бурычлары	1. Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен финанс ресурсларының уңайлылыгын арттыруга ярдәм итү. 2. Эшмәкәрлекнең кадрлар потенциалын үстерүгә ярдәм итү. 3. Сәнәгатьтә кече һәм урта эшкуарлык субъектларының житештерүен технологик яктан яңадан коралландыруга һәм хезмәт житештерүчәнлеген арттыруга ярдәм итү, шулай ук авыл жирлегендә хужалык итүнең кече формаларын тотрыклы үстерү өчен шартлар тудыру. 4. Икътисади актив халыкны эшкуарлык эшчәнлегенә жәлеп итүгә ярдәм итү. 5. Инновацион һәм конкурентлыкка сәләтле продукция житештерү өчен кирәкле технологияләрне кертүгә ярдәм итү. 6. Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына дәүләт хезмәтләре күрсәтүнең сыйфатын күтәрүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлык субъектларын норматив-хокукый һәм консультацион тәмин итү.

	<p>7. Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлегенә мониторинг һәм мәгълүмати ярдәм күрсәтү.</p> <p>8. Социаль эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү.</p> <p>9. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында үзмәшгульлекне үстерүгә ярдәм итү.</p>												
Программаның ин мөһим максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре:	<p align="center">Программаны гамәлгә ашыру 2028 ел ахырына тулы күләмдә түбәндәгеләргә ирешергә мөмкинлек бирәчәк:</p> <p>1. Чирмешән муниципаль районы территориясендә эшчәнлек алып баручы кече һәм урта эшкуарлык субъектлары санын 416 берәмлеккә кадәр арттыру.</p> <p>2. Шәхси эшмәкәрләрне исәпкә алып, кече һәм урта предприятиеләрдә эшләүчеләр санын 2219 кешегә кадәр арттыру (шул исәптән үзмәшгуль гражданнарны легальләштерү).</p> <p>3. Тулаем территориаль продуктның гомуми күләмдә кече һәм урта эшкуарлык өлеше 13% ка кадәр арту.</p> <p>4. Кече предприятиеләр (шул исәптән микропредприятиеләр) житештергән продукция (хезмәтләр) әйләнеше 2999509,3 мең сумга кадәр үсеше.</p> <p>5. Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары гына катнашкан муниципаль заказчыларның сатып алу өлешен 85% ка кадәр арттыру.</p> <p>6. Чирмешән муниципаль районының консолидацияләнгән бюджетында салым һәм салым булмаган керемнәрнең гомуми күләмдә кече һәм урта эшкуарлык субъектларыннан салым һәм салым булмаган керем өлеше 16,0% ка кадәр артуы.</p>												
Программаны гамәлгә ашыру вакыты	2024-2028 еллар												
Программаны башкаручылар	Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының структур бүлекчәләре, жирле үзидарә органнары, муниципаль бюджет учреждениеләре.												
Программаның башкаручылары	Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары, учреждениеләр, оешмалар (киләшү буенча) ижтимагый берләшмәләр, аларның эшчәнлеге максаты бизнеска ярдәм итү һәм аны үстерү												
Программаны финанслау күләме һәм чыганаclarы	<p>2024-2028 елларда программаны финанслау чыганаclarы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Россия Федерациясе бюджеты*; - Татарстан Республикасы бюджеты *; - инвесторлар акчалары; - Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары хисабына гамәлдәге законнар белән тыелмаган башка чыганаclar 900,00 сум тәшкит итәчәк, шул исәптән <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 15%;">Ел</th> <th style="width: 85%;">Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары мең сум.*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td align="center">2024</td> <td align="center">150,00</td> </tr> <tr> <td align="center">2025</td> <td align="center">150,00</td> </tr> <tr> <td align="center">2026</td> <td align="center">200,00</td> </tr> <tr> <td align="center">2027</td> <td align="center">200,00</td> </tr> <tr> <td align="center">2028</td> <td align="center">200,00</td> </tr> </tbody> </table>	Ел	Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары мең сум.*	2024	150,00	2025	150,00	2026	200,00	2027	200,00	2028	200,00
Ел	Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары мең сум.*												
2024	150,00												
2025	150,00												
2026	200,00												
2027	200,00												
2028	200,00												
Программаны гамәлгә ашыруның көтелгән ахыргы нәтижәләре (максат һәм бурычлар буенча)													
	<i>*Программаны Россия Федерациясе бюджеты һәм Татарстан</i>												

	<p><i>Республикасы бюджеты акчаларын гамалга ашыру хисабына ресурслар белән тәэмин итү күләме, конкрет суммалар күрсәтелмичә, мөмкин булган акча чыганагы буларак фаразлана.</i></p> <p><i>*Программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм Чирмешән муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елына һәм план чорына) Чирмешән районы бюджеты турындагы карарына ярашлы рәвештә төгәлләнәчәк</i></p>
<p>Программаның үтәлешен контрольдә тотуны оештыру</p>	<p>Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты</p>

I. Гомуми нигезләмәләр

Өлеге программа Татарстан Республикасының Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлыкны үстерүгә юнәлдерелгән чаралар исемлеген билгели.

Программаны эшләр өчен **норматив хокукий база** булып «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү турында» 2010 елның 21 гыйнварындагы 7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Советының 2016 елның 29 июлендәге 50 номерлы карары белән расланган «2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе», федераль дәүләт статистика хезмәте территорияль органы мәгълүматлары, кече һәм урта эшқуарлык субъектларының бердәм реестры мәгълүматлары тора.

Бу программада түбәндәге төшенчәләр һәм терминнар кулланыла:

- **кече һәм урта эшқуарлык** - товарлар, эшләр һәм хезмәтләр базарында кече һәм урта эшқуарлык субъектлары эшчәнлегә белән билгеләнгән иқтисад секторы.

Кече һәм урта эшқуарлык субъектларына Россия Федерациясе законнары нигезендә теркәлгән һәм «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 1.1 өлешендә билгеләнгән шартларга туры килгән хужалык жәмгыятьләре, хужалык ширкәтләре, хужалык партнерлыклары, житештерү кооперативлары, кулланучылар кооперативлары, крестьян (фермер) хужалыклары һәм шәхси эшмәкәрләр керә;

Алдагы календарь елында хезмәткәрләрнең уртача саны кече һәм урта эшқуарлык субъектларының һәр категориясе өчен хезмәткәрләрнең уртача санының түбәндәге чик мәгънәсеннән артмаска тиеш:

урта предприятиеләр өчен дә йөз бердән ике йөз иллөгә кадәр кеше;

кече предприятиеләр өчен йөзгә кадәр кеше; кече предприятиеләр арасында унбиш кешегә кадәр микропредприятиеләр аерылып тора.

Алдагы календарь елында товарларны (эшләрне башкару, хезмәт күрсәтү) өстәмә кыйммәткә салымны яки активларның баланс бәясен (төп средстволарның һәм матди булмаган активларның калдык бәясе) исәпкә алмыйча сатудан кергән керем Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан кече һәм урта эшқуарлык субъектларының һәр категориясе өчен билгеләнгән чик күрсәткечләрдән артмаска тиеш.

Календарь елында микропредприятие, кече предприятие яки урта предприятие хезмәткәрләрнең уртача саны аның барлык хезмәткәрләрен, шул исәптән гражданлык-хокукий

килешүләр буенча эшләүче яки бер үк вакытта реаль вакытны исәпкә алып эшләүче хезмәткәрләрне, вәкиллеләр, филиаллар һәм башка аерым бүлекчәләр, күрсәтелгән микропредприятиеләр, кече предприятиеләр яки урта предприятиеләр хезмәткәрләрен исәпкә алып билгеләнә. Календарь елында товарларны сатудан (эшләр башкарудан, хезмәтләр күрсәтүдән) кергән керем Россия Федерациясе Салым кодексында билгеләнгән тәртиптә билгеләнә. Активларның баланс бәясә (төп чараларның һәм матди булмаган активларның калдык бәясә) Россия Федерациясенә бухгалтерлык хисабы турындагы законнарына ярашлы билгеләнә;

Кече инновацион предприятиеләр (компанияләр) - инновацион эшчәнлек алып баручы кече эшмәкәрлек субъектлары

II. Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү проблемасын характеристикалау һәм аны программа ысуллары белән хәл итү кирәклеген нигезләү, агымдагы ситуацияне анализлау

Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү базар икътисады эшчәнлегенә мөһим шарты булып тора һәм мөһим әһәмияткә ия. Гражданның иминлеген арттыру, районның тотрыклы икътисады үсешен тәэмин итү эшмәкәрлекне актив үстермичә мөмкин түгел. Кече һәм урта бизнес секторы эшсезлекне киметүдә, жирле бюджет керемнәрен арттыруда, халыкның керем дәрәжәсен арттыруда мөһим роль уйный.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары башлангыч капиталга ихтыяжның түбән булуы, ликвидлыкның югары дәрәжәсе, үз эшчәнлекләрен тиз үзгәртеп юнәлтү сәләте белән характерлана. Зур фирмалар белән ярыша алмаганга, алар коммерция куркынычына теләп баралар, даими рәвештә житештерү, финанс һәм техник идеяләр эзлиләр. Күпчелек кече фирмаларга хас булган тар белгечлек аларга хәтта вак серияле һәм берәмлек житештерү шартларында да югары житештерүчәнлеккә һәм сыйфатка ирешергә мөмкинлек бирә.

Кече һәм урта эшкуарлыкның бер мөмкинлеге - икенчел эш белән тәэмин итүнең таралуы, бу төп эш урыны белән беррәттән халыкка өстәмә керем чыганаclarы бирүче кече һәм урта бизнесның социаль юнәлешен асызыклай.

Ахыр чиктә, нәкъ менә кече бизнес күпләргә тормышта үз урыннарын табарга, ижади һәм эшлекле сыйфатларын күрсәтергә ярдәм итә. Нәкъ менә кече эшмәкәрлек өлкәсендә яңа урта сыйныф формалаша - гражданлык жәмгыятенә барлыкка килү нигезе, аңа соңгы вакытта шулкадәр күп игътибар бирелә.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларының үз продукциясен чыгару һәм хезмәт күрсәтү белән күбрәк шөгыйльләнүләренә ирешергә кирәк. Продукция житештерү һәм эшкәртү белән шөгыйльләнүче эшмәкәрләр санын шактый арттыру эше төп өстенлекле юнәлешләрнең берсе булырга тиеш.

Бүген Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлык ролен көчәйтүгә ставка ясалды.

Хәзерге вакытта кече һәм урта предприятиеләр Чирмешән муниципаль районы икътисадының күп тармаclarында эшчәнлек алып баралар.

Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында эшкуарлык өлкәсен үстерүнең төп тенденцияләре

Күрсәткеч	2020 ел (факт)	2021 ел (факт)	2022 ел (факт)	2023 ел (факт)
Икътисади актив кече һәм микропредприятиеләр саны, берәмлекләр	56	61	60	65

(Татарстанстат мәгълүматлары буенча)				
Республика салым органнарында теркәлгән яки яңадан теркәлгән шәхси эшмәкәрләр, берәмлекләр (Татарстанстат мәгълүматлары буенча)	298	301	307	326
Тулаем территориаль продуктта кече һәм урта эшкуарлык өлеше, % (Татарстанстат мәгълүматлары буенча)	11,3	11,5	10,6	11,4 (бәя)
Эш белән тәмин ителгән кече эшмәкәрлек субъектлары саны (шәхси эшмәкәрләне һәм үзмәшгульләрне исәпкә алып), кеше (Татарстанстат мәгълүматлары буенча)	1493	1565	1837	1969

Кече һәм урта эшкуарлык үсешен билгеләүче күрсәткечләрнең берсе булып сан һәм структура тора.

Кече һәм урта бизнесның икътисади актив субъектлары саны 2024 ел башына 391 берәмлек тәшкил итте, бу 2022 ел дәрәжәсеннән югарырак, шул исәптән 65 икътисади – актив кече һәм урта предприятиеләр (2022 ел-60 берәмлек), юридик зат оештырмаган 326 шәхси эшмәкәр (2022 елда – 307 берәмлек), шул исәптән 45 крестьян - фермер хужалыгы.

2023 елда Чирмешән муниципаль районының берләштерелгән бюджетының салым һәм салым булмаган керемнәренә гомуми күләмдә кече һәм урта эшкуарлык өлеше 14,6%, тулаем территориаль продуктта 11,4% тәшкил итте.

Кече һәм урта эшкуарлык - бизнес секторы, күп яктан районның икътисади үсеш темпларын, тулаем территориаль продуктның структурасын һәм сыйфатын, халыкның мәшгульлек торышын һәм социаль тотрыклылыкны тәмин итүне билгели.

Кече предприятиеләрдә эшләүче барлык төр тармаклар саны 2023 елның 9 ае нәтижәләре буенча 1969 кеше тәшкил итә, бу 2022 ел дәрәжәсеннән 7,2% ка югарырак. Икътисадта мәшгуль булган халыкның гомуми санында аларның өлеше 19,2 процент тәшкил итә.

Кече предприятиеләрдә уртача айлык хезмәт хакы 2023 елның 9 ае нәтижәләре буенча 24005,50 сум тәшкил итте, бу 2022 ел дәрәжәсеннән 14% ка югарырак.

2023 елда кече эшмәкәрлек субъектлары әйләнеше Татарстанстат мәгълүматлары буенча 2 350 194 мең сум тәшкил иткән.

Район икътисадында кече һәм урта эшкуарлыкның роле һәм әһәмияте бик мөһим, бу:

- яңа эш урыннары булдыру;
- базарда сәламәт көндәшлек формалаштыру һәм товарларга һәм хезмәтләргә тиешле бәя бирү;
- барлык дәрәжәдәге бюджетларга керемнәр;
- эре бизнес (халыкка көнкүреш хезмәтләре күрсәтү, вак күмәртә, маркетинг) туры килә алмаган урыннарны тутыру.

Ләкин, кече һәм урта бизнес хужаларына гел проблемалар һәм кыенлыklar белән очрашырга туры килә. Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүнең түбәндәге проблемалары бар:

- банк кредит ресурсларына керү чикләнгән, чөнки тиешле залог тәмин ителеше юк.
- күпчелек эшмәкәрләрнең жәмәгәт активлыгы зәгыйфь, аларның аерымлыгы;
- квалификацияле кадрлар житмәү һәм һөнәри эзерлекнең житәрлек дәрәжәдә булмавы;
- эшкуарларның ижтимагый берләшмәләренәң житәрлек үсеш алмавы һәм башка факторлар;
- энергия ресурсларының (ягулык-майлау материаллары, электр энергиясе, газ) югары бәясе, бу продукциянең үзкыйммәтен арттыра;

- коммерция перспективалары булган кече һәм урта эшкуарлык субъектларының инновацион проектларының чиклэнгән саны;

- законнарда даими үзгәрешләр, зур салым йөгә һәм бухгалтерлык хисабын төзүнең катлаулылыгы.

Районда кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм итүгә юнәлдерелгән барлык федераль һәм республика программалары уңышлы тормышка ашырыла. 2023 елда федераль һәм республика финанс ярдәм чараларынан 34,68 млн. сумлык күләмдә 12 кече файдаланган.

Кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итү һәм үстерү формаларының берсе - район халкының үзмәшгульлек программасында катнашу мөмкинлеге. Бу юнәлештә 2023 елда 2 кече үз эшен ачты. Матурлык хезмәтләре күрсәтү һәм бәйрәмнәр оештыру кебек эшчәнлек төрләре буенча финанс ярдәме 290,2 мең сум тәшкил итте. Үзмәшгульлеккә ярдәм итүгә социаль контракт нигезендә социаль дәүләт программасы гамәлдә, анда 14 кече 4 млн. 740 сумлык ярдәм алган.

Барлык дәрәжәдәге бюджетлардан агросәнәгать секторының кече һәм урта предприятиеләре 190 млн. сумга субсидиялэнгән, шулардан 35 млн. 300 мең сум техник модернизация программасы буенча техника сатып алуга тотылган.

Авыл хужалыгы предприятиеләре банкротлыктан соң калган хужасыз милекне әйләнешкә кертү буенча эшләр алып барыла. Кулланылмый торган милекне инвентаризацияләү буенча эш дәвам итә. Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына бирү өчен милек исемлеге турында мәгълүмат Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы районының рәсми сайтында Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырылган.

Килеп туган мәсьәләләр буенча практик ярдәм күрсәтү максатыннан эшкуарлык мохите һәм жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеге оештырыла. Дәүләт хакимияте органнары, ижтимагый оешмалар вәкилләрен чакырып очрашулар үткәрелә. Кече һәм урта эшкуарлык субъектларын мәгълүматлаштыру максатыннан Чирмешән муниципаль районының рәсми сайтында «Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен мәгълүмат» бүлгә булдырылган.

Районда эшмәкәрләрнең Ижтимагый советы һәм инициативалы эшмәкәрләр төркеме эшли. 2023 елда алар бергәләп 15 чара үткәрделәр һәм бизнес өчен актуаль булган 52 мәсьәләне тикшерделәр. Эшмәкәрләр эшчәнлеген гамәлгә ашыру урыны буенча күчмә очрашулар оештырыла, үстерелгән продукцияне жыю, эзерләү һәм сату буенча халык белән эш алып барыла, яшьләргә эшмәкәрлек өлкәсенә жәлеп итү максатыннан 9-11 сыйныф укучылары белән очрашулар үткәрелә.

Район инфраструктурасын үстерүнең мәжбүри шарты булып территорияль үсешнең билгелэнгән тәртиптә расланган сыйфатлы эшлэнгән схемалары, авыл жирлекләрен территорияль планлаштыру документлары, территорияләргә шәһәр төзелеше зоналаштыру документлары булуы тора.

Чирмешән район үзәгендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларына оештыру ярдәме күрсәтү өлешендә ярминкәләр үткәрелә. 2023 елда барлыгы 46 ярминкә үткәрелгән. Сатылган продукция суммасы 24993,23 мең сум тәшкил итте, 2022 ел дәрәжәсеннән 50% ка артты.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларының гомуми санының 41 проценты сәүдә өлкәсендә, 14 проценты - авыл хужалыгында, 23 проценты - транспорт тармагында һәм элементдә, 6 проценты - сәнәгать житештерүендә, 4 проценты - төзелештә һәм 12 проценты башка эшчәнлек төрләре буенча мәшгуль.

Шәхси эшмәкәрләр шәхси кишетләрдә һәм арендага алынган майданнарда сәүдә эшчәнлеген алып баралар.

Районның куллану базарына 150ләп ваклап сату кибете, 34 жәмәгать туклануы предприятиесе һәм 48 көнкүреш хезмәт күрсәтү предприятиесе керә. Район халкының сәүдә майданнары белән тәмин ителеше 2023 елда 1000 кешегә исәпләнгәндә 376,8 кв. м тәшкил иткән.

Булган сәүдә предприятиеләренең тышкы кыяфәте үзгәрә: жиһазлар яңартыла, элмә такталарның эстетик бизәлешенә зур игътибар бирелә. Шәхси эшмәкәрләр сатыла торган товарлар һәм күрсәтелә торган хезмәтләр ассортиментын киңәйтәләр.

Райондагы кибетләрнең төп өлеше товарларның катнаш ассортиментын сата. Шулай ук ит сатуға, ит эшкәртү продукциясенә ярымфабрикатларға, автомашиналарға запас частьләр сатуға, төзелеш һәм бизәү материаллары сатуға махсуслашкан махсус кибетләр дә бар.

2023 елда товар әйләнешенең гомуми күләме 1442,6 млн.сум тәшкил иткән. Ваклап сату әйләнеше структурасында азык – төлек товарларының чагыштырма өлеше 77%, азык-төлек булмаганнары 23% тәшкил итә. Сәүдә объектлары саны арта.

Авыл хужалыгы Чирмешән районы һәм гомумән дәүләт икътисадының иң мөһим тармакларының берсе булып тора. Ул кешегә кирәкле продукция бирә: төп азык-төлек һәм куллану әйберләрен житештерү өчен чимал.

Районда авыл хужалыгы төрле типтагы предприятиеләр белән тәкъдим ителә. Бу жаваплылыгы чикләнгән жәмгыятьләр дә, крестьян-фермер хужалыклары да, шәхси ярдәмче хужалыклар да. Авыл хужалыгы жирләренең гомуми мәйданы 86,8 мең гектар тәшкил итә, шуларның 71,4 мең гектары сөрүлекләр. Барлығы тармакта 385 кеше эшли, алар 9 жаваплылыгы чикләнгән жәмгыятьтә һәм 45 крестьян-фермер хужалыгында эшлиләр.

Үсемлекчелектә алдынгылар булып: «БИО-АГРО», «Аккиреево», «ЧИРМЕШӘНАНАГРО» жаваплылыгы чикләнгән жәмгыятье, КФХ Тепсуркаев В.А. тора, алар 100% элиталы орлык кулланалар, һәм аларның уңай нәтижеләре бар.

«БИО-АГРО» компаниясе, районның 38 проценты сөрүлекләрен эшкәртеп, 18 мең тоннадан артык ашылык (18,5 т.тн), 8,4 мең тонна майлы культуралар жыйган. 2023 елда инвестицияләрнең гомуми күләме 200 млн.сумнан артык тәшкил итте.

30 мең тонна ашылык саклаучы элеватор төзү буенча инвестиция проектын гамәлгә ашыру кысаларында Инженер-геодезия эзләнүләре башкарылган. Жир участогының алдан генераль планы, проектның технологик схемасы эшләнә. Технологик жиһазлар белән потенциалы тәэмин итүче белән сөйләшүләр алып барыла.

Крестьян-фермер хужалыгы башлыгы Тепсуркаев Висхан Абдулхәмид улы 4 мең гектардан артык мәйданда бөртекле һәм техник культуралар үстерү белән шөгылләнә.хәзерге вакытта ферманы ремонтлай, аңа киләчәктә ит юнәлешендәге 200 баш эре мөгезле терлек китерү планлаштырыла. 2023 елда инвестицияләр күләме 10 млн.сумнан артык тәшкил итте.

Район житекчелегенең төп бурычы - эшмәкәрлекне үстерүгә ярдәм итү, бигрәк тә житештерү һәм яңа эш урыннары булдыру белән мәшгуль.

Кече бизнесны үстерү өчен резерв булып известь, вак таш кебек файдалы казылмаларны табу һәм эшкәртү, яшелчә, жиләк-жимеш, чәчәкләр үстерү буенча теплица хужалыклары төзү, төзелеш материаллары житештерү, авыл хужалыгы тармагы продукциясен эшкәртү һәм сату, кунакханә бизнесы тора.

Хезмәтләр өлкәсе житекчелек дәрәжәдә үсеш алмаган.

Түләүле медицина хезмәтләре, торак төзү һәм ремонтлау буенча хезмәтләр, сантехник жиһазлар күрсәтүне киңәйтү актуаль булып тора. Шулай ук бизнесны уңышлы үстерү өчен кече эшмәкәрлек субъектлары өчен, бигрәк тә авыл хужалыгы тармагында, юридик һәм бухгалтерлык хезмәтләрен кабул ителә торган бәяләр буенча күрсәтү кирәклегә бар.

Муниципаль дәрәжәдә жирле үзидарә органнары югарыда күрсәтелгән проблемаларны хәл итүгә ярдәм итә ала, ягъни кече һәм урта эшкуарлык субъектларының дәүләт ярдәменең төрле программаларында катнашуына булышлык итә, мөгълүмати, консультация ярдәме күрсәтә, салымнарның билгеле бер төрләре буенча салым ставкаларын киметә, продукцияне сатуны оештыруга булышлык итә, муниципаль хезмәтләр күрсәткәндә административ киртәләрне киметә ала. 30 яшькә кадәрге яшьләргә эшкуарлык эшчәнлегенә жәлеп итү, социаль эшкуарлыкны үстерү, үзмәшгульлекне үстерү актуаль булып тора. Эшмәкәрлек идеясен икътисади актив халык арасында гына түгел, ә мәктәп яшеннән башлап яшьләр арасында да популярлаштыруга игътибар итәргә кирәк, моңа мәктәпләрне һәм урта махсус уку йортларын жәлеп итәргә кирәк.

III. Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына милек ярдәме

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына милек ярдәме Чирмешән муниципаль районы жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә кече һәм урта бизнесны үстерү буенча өстенлекле юнәлешләренә берсе булып тора.

Кече һәм урта бизнес субъектларына мөлкәт ярдәме күрсәтү муниципаль мөлкәтне хужалык әйләнешенә жәлеп итүгә, аның мөлкәт базасын ныгытуга ярдәм итәчәк һәм шул ук вакытта аренда түләүләре, шулай ук арендаторлар тарафыннан мөлкәтне сатып алу хисабына бюджетның табышлылыгын арттырачак.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен «Дәүләт яки муниципаль милектә булган һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектлары тарафыннан арендага алынган күчәмсез милекне читләштерү үзенчәлекләре турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 22.07.2008 № 159-ФЗ Федераль закон кысаларында муниципаль милекне сатып алуның өстенлекле хокукын гамәлгә ашыру каралган.

Чирмешән муниципаль районы территориясендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларына мөлкәти ярдәм күрсәтү түбәндәге принципларга нигезләнә:

мәгълүмати ачыклык (транспарентность): Чирмешән муниципаль районының «Интернет» челтәрендәгә рәсми сайтында Чирмешән муниципаль районының муниципаль мөлкәт реестрына кертелгән мөлкәт турында, Исемлеккә кертелгән мөлкәт турында, мөлкәти ярдәм күрсәтүне жайга салучы хокукый актлар һәм мондый актлар проектлары турында, кече һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен мөлкәтне алга этәрү буенча реклама һәм мәгълүмати кампанияләр үткөрү турында мәгълүмат урнаштыру;

кече һәм урта эшкуарлык субъектларының милек ярдәме алуга **тигез керү мөмкинлеге:** кече һәм урта эшкуарлык субъектларына милек бирү һәм (яки) файдалануга милек бирү турында карарлар эзерләү, кабул итү һәм үтәү процессында конкуренцияне яклау турында Россия Федерациясе законнары таләпләрен үтәү;

жирле әһәмияттәгә мәсьәләләргә хәл итү өчен жирле үзидарә органнарын яки муниципаль оешмаларны урнаштыру өчен мондый мөлкәтне куллану кирәк булган очраклардан тыш, муниципаль милеккә кергән, яңа ачыкланган, шулай ук файдаланылмый торган, нәтижәсез кулланыла торган яки билгеләнгән максат буенча кулланылмый торган **мөлкәт исемлегенә кертүнең өстенлеге.**

арендага алынган муниципаль милекне сатып алуга кече һәм урта эшкуарлык субъектларының өстенлекле хокукы гамәлгә ашырылган мөлкәтне алмаштыру максатыннан **исемлекне яңа объектлар белән ел саен тулыландыру;**

Исемлеккә кертелгән мөлкәтнең ихтыяжы: кече һәм урта эшкуарлык субъектларына озак вакытлы арендага бирелә алмаган яки эшкуарлык эшчәнлегә алып бару өчен кулланыла алмаган мөлкәт исемлегенә кертүнең рөхсәт ителмәве;

Россия Федерациясе законнары белән рөхсәт ителгән һәм Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының норматив хокукый актларында каралган формаларның берсендә чыгымнарны кайтару рәвешендә арендатор акчалары хисабына муниципаль мөлкәтнең техник һәм санитар торышын яхшырту өчен **шәхси инициативадан файдалану;**

аренда шартнамәсен төзү хокукына сатуларда кече һәм урта эшкуарлык субъектларына тәкъдим итү, мондый сатулар үткөрү инициативасы белән гариза принцибын куллану, шулай ук Россия Федерациясе жир законнары нигезендә муниципаль преференцияләр кысаларында сатулар үткәрмичә бирү юлы белән **Исемлеккә кертелгән мөлкәтнең мөмкин кадәр күләмен аренда мөнәсәбәтләренә кертү.**

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына мөлкәти ярдәм күрсәтүне норматив хокукый тәэмин итү 209-ФЗ номерлы Законның 18 статьясы нигезләмәләренә нигезләнгән. «Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына мөлкәт ярдәмен киңәйтү максатларында Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 03.07.2018 № 185-ФЗ Федераль законы белән кертелгән үзгәрешләргә исәпкә алып (алга таба-185-ФЗ номерлы Закон) Исемлеккә муниципаль милектә булган жир кишәрлекләре, шулай ук хужалык алып бару яки оператив идарә итү хокукында муниципаль унитар предприятиеләргә, учреждениеләргә беркетелгән муниципаль милек кертеләргә мөмкин. Күрсәтелгән Федераль закон 2018 елның 3 июленнән кече һәм урта

эшқуарлық субъектларының арендаға алынған муниципаль күчемсез милекне базар бәйсе буенча сатып алуның өстенлекле хокукының гамәлдә булуын вакытсыз нигезгә күчерде.

Исемлекне тулыландыру өчен муниципаль милекне ачыклау һәм сайлап алу, район территориясендә кече һәм урта эшқуарлық субъектлары өчен милекне, муниципаль преференцияләрне арендаға бирүнең ташламалы шартларын билгеләү, кече һәм урта эшқуарлық субъектларына мөлкәт ярдәме күрсәтү кысаларында рекомендацияләр һәм тәкъдимнәр эшләү, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының Башкарма комитеты һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган чараларның нәтижәлелеген бәяләү, Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлық субъектларына мөлкәти ярдәм күрсәтү мәсьәләләре буенча эшче төркемнең координацияләнгән эшен таләп итә.

Муниципаль милек объектлары турындагы мәгълүматлар «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендәгә рәсми сайтларда күчемсез милек объектына хокукларны чикләү (йөкләү) яки күрсәтелгән объектка милек хокукын туктату теркәлгән көннән алып жиде көн эчендә актуальләштерелергә тиеш. Югарыда күрсәтелгән чараларны гамәлгә ашыру белән бер үк вакытта эшче төркем анда кече һәм урта эшқуарлық субъектлары таләп итмәгән милек булу-булмавына исемлекне тикшерә. Әгәр объект буенча исемлеккә кертелгәннән соң ике ел дәвамында кече һәм урта эшқуарлық субъектыннан бер генә гариза да килмәгән һәм бу чорда аренда килешүен төзү хокукына игълан ителгән сатулар ике тапқырдан артык үткәрелмәгән дип танылган очракта, мондый милекне исемлектән чыгару турында тәкъдимнәр эзерләнергә мөмкин.

Исемлеккә кертелгән муниципаль милекне бирү буенча эшнең максаты - мөлкәтне Исемлеккә керткән көннән алып 12 ай эчендә мөмкин кадәр күбрәк аренда килешүләре төзү. Бу максатка ирешү өчен түбәндәгә адымнар гамәлгә ашырылачак:

потенциаль арендаторларга милек турында мәгълүмат бирү, шул исәптән фотолар, техник документация, шулай ук реклама материаллары бирү;

«Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының рәсми сайтында Кече һәм урта эшқуарлық субъектлары өчен массакуләм мәгълүмат чараларында мөлкәт буенча еллык мәгълүмати кампанияләр үткәрү;

милекне арендаға бирү буенча сатулар үткәрү турында карар кабул иткәндә гариза принцибын куллану;

кече һәм урта эшқуарлық субъектларына массакуләм мәгълүмат чараларында сату үткәрмичә милек бирүнең рәсми сайтында милек буенча сатуларда һәм процедураларда катнашу буенча методик материаллар эшләү һәм бирү.

IV. Программаның максаты һәм бурычлары

«2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлықны үстерү» муниципаль программасының максаты - кече һәм урта эшқуарлықны үстерү өчен уңай шартлар тудыру һәм Чирмешән муниципаль районының социаль-икътисади үсеш мәсьәләләрен хәл итүдә аның керткән өлешен арттыру

Максатны тормышка ашыру өчен түбәндәгә мәсьәләләрне хәл итү кирәк:

1. Кече һәм урта эшқуарлық субъектлары өчен финанс ресурсларының уңайлылығын арттыруга ярдәм итү;

2. Эшмәкәрлекнең кадрлар потенциалын үстерүгә ярдәм итү;

3. Сәнәгатьтә кече һәм урта эшқуарлық субъектларының житештерүен технологик яктан яңадан коралландыруга һәм хезмәт житештерүчәнлеген арттыруга ярдәм итү, шулай ук авыл жирлегендә хужалык итүнең кече формаларын тотрыклы үстерү өчен шартлар тудыру.

4. Икътисади-актив халыкны эшқуарлық эшчәнлегенә жәлеп итүгә ярдәм итү.

5. Инновацион һәм конкурентлыкка сәләтле продукция житештерү өчен кирәкле технологияләрне кертүгә ярдәм итү.

6. Кече һәм урта эшқуарлық субъектларына дәүләт хезмәтләре күрсәтүнең сыйфатын күтәрү, кече һәм урта эшқуарлық субъектларын норматив-хокукый һәм консультацион тәмин итү;

7. Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлегенә мониторинг һәм мәгълүмати ярдәм күрсәтү.

8. Социаль эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү.

9. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районында «Һөнәри керемгә салым» махсус салым режимын кулланучы физик затларга үзмәшгульләргә үсешкә ярдәм итү.

V. Программа чаралары

2024-2028 елларга программа чаралары системасы кече һәм урта эшкуарлыкка мәгълүмати-методик, милек, оештыру, инфраструктура һәм финанс ярдәменә юнәлдерелгән гамәлләрдән гыйбарәт.

Кече һәм урта бизнеска финанс-кредит һәм милек ярдәме механизмнарын камилләштерү кысаларында федераль һәм республика дәрәжәсендә соңгы елларда иң кирәкле финанс ярдәме инструментлары каралган: жәлеп ителә торган кредитлар буенча банк процент ставкасының бер өлешен субсидияләү, гарантия фонды поручительлеге, башлангыч эшмәкәрләргә үз бизнесларын ачу өчен грантлар.

Финанс ярдәменә яңа формалары да бар: яңа продуктлар эшләү, патентлау, жиһазлар һәм яңа технологияләр сатып алу, шул исәптән лизинг буенча, энергияне саклауга юнәлдерелгән чыгымнарны компенсацияләү, шул исәптән инновацияләр сатып алу һәм кертү чыгымнарын каплау.

Билгеләнгән ярдәм чаралары комплексы нигездә матди житештерү өлкәсендә эшчәнлек алып баручы кече һәм урта эшкуарлык субъектларына юнәлдерелгән.

«2024-2028 елларга «Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү» район максатчан программасының максатларына һәм бурычларына туры килгән муниципаль дәрәжәдәге программа чаралары исемлегенә 1 нче кушымтада китерелгән.

VI. Программаны ресурслар белән тәмин итү

2024-2028 елларда Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары хисабына программаны финанслау күләме 900,00 сум тәшкил итәчәк, шул исәптән

Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары 900 мең сум.

2024 елда - 150,00 мең сум;

2025 елда - 150,00 мең сум;

2026 елда - 200,00 мең сум;

2027 елда - 200,00 мең сум;

2028 елда - 200,00 мең сум.

*Программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм Чирмешән муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елы һәм план чоры) Чирмешән районы бюджеты турындагы карарына ярашлы рәвештә төгәлләнәчәк

Программаны гамәлгә ашыруга финанс чыгымнары еллар һәм финанслау чыганаclarы буенча бүлү белән программага 2 нче кушымтада китерелә.

VII. Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеген көтелгән бәяләү

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләлеге түбәндәге күрсәткечләр белән характерлана:

1. Чирмешән муниципаль районы территориясендә эшчәнлек алып баручы кече һәм урта эшкуарлык субъектлары саны.
2. Шәхси эшмәкәрләрне исәпкә алып кече һәм урта предприятиеләрдә эшлөчеләр саны (шул исәптән, үзмәшгуль гражданнырны легальләштерү).

3. Тулаем территорияль продуктның гомуми күләмендә кече һәм урта эшкуарлык өлеше.
4. Продукция (хезмәтләр), кече предприятиеләр (шул исәптән микропредприятиеләр) әйләнеше.
5. Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары гына катнашкан муниципаль заказчыларның сатып алу өлеше.
6. Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының тупланма бюджетында салым һәм салым булмаган керемнәрнең гомуми күләмендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларынан салым һәм салым булмаган керемнәрнең өлеше.

Программаны гамәлгә ашыруның төп индикаторларын һәм нәтижелелек күрсәткечләрен исәпләү өчен Федераль дәүләт статистика хезмәтенең территорияль органы мәгълүматлары, Чирмешән муниципаль районы предприятиеләреннән, оешмаларыннан, учреждениеләреннән алынган мәгълүматлар, кече һәм урта эшкуарлык субъектларының бердәм реестры мәгълүматлары кулланыла.

Район максатчан программасын гамәлгә ашыруның иң мөһим максатчан индикаторлары һәм нәтижелелек күрсәткечләре динамикасы 3 нче кушымтада китерелгән.

VIII. Программаны гамәлгә ашыру белән идарә итү системасы

Программаның эшчәнлеген ведомствоара координацияләү, программаны гамәлгә ашыруны агымдагы идарә итү һәм контрольдә тоту, Программа чаралары исемлеген, максатчан индикаторларны һәм программа нәтижелелеге күрсәткечләрен, чаралар буенча чыгымнарны төгәлләштерү программаны төп эшләүче – Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан үткәрелә.

Советның төп бурычларының берсе - эшкуарлык структуралары һәм жирле үзидарә органнары арасында үзара хезмәттәшлек итү, эшкуарлыкка ярдәм итү һәм үстерү проектларын һәм программаларын эшләүдә һәм гамәлгә ашыруда катнашу, эшкуарларны Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының социаль-икътисадый үсеш программаларын гамәлгә ашыруга жәлеп итү.

«2024-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Чирмешән муниципаль районьнда
кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү»
муниципаль программасына
1 нче кушымта

**«2024-2028 елларга Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районьнда
кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү» муниципаль программасының
ТӨП ЧАРАЛАРЫ**

Чара эчтәлеге	Чараларны үтәү нәтижәлелеге	Финанслау	Башкару вакыты (еллар)	Жаваплы башкаручылар
1. Кече эшқуарлыкны нәтижәле үстерү өчен хокукый базаны камилләштерү һәм административ киртәләргә киметү				
Чирмешән муниципаль районьның кече һәм урта эшқуарлык субъектлары туьрында мәгълүмат базасын алып бару, шул исәптән аларның эшчәнлегенең икътисади һәм салым потенциалын анализлау	Чирмешән муниципаль районьның социаль-икътисадый үсешендә эшмәкәрлекнең роле туьрында мәгълүматны арттыру	Финансламыйча	Даими	ТР Чирмешән муниципаль районь Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге,
Кече һәм урта эшқуарлык өлкәсендә закон чыгару һәм норматив-хокукый актлар проектларына тәкъдимнәр, гамәлдәге норматив-хокукый актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү туьрында тәкъдимнәр әзерләү.	Кече эшмәкәрлекне үстерүнең хокукый базасын камилләштерү, кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерүнең нәтижәлелеген арттыру.	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районь Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге.
Кече һәм урта эшқуарлык	Мониторинг, муниципаль	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районь

<p>үсешенә комачаулаучы административ киртэләрне бетерү.</p>	<p>хезмәтләр күрсәтүнең административ регламентларына үз вакытында үзгәрешләр кертү.</p> <p>Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлеген үстерү юлында административ киртэләрнең тискәре йогынтысын киметү белән бәйле проблемаларны хәл итү буенча тәкъдимнәрне жыю, анализлау, гомумиләштерү.</p>			<p>Башкарма комитеты бүлекләре, ТР Чирмешән муниципаль районы Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы, ТР Чирмешән муниципаль районы Финанс-бюджет палатасы, ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының «Мәгариф бүлеге» МКУ</p>
<p>Инвестицион майданчылар булдыру һәм аларның эшчәнлеген тәмин итү</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районының уңай инвестицион климатын тәмин итү</p>	<p>Россия Федерациясе бюджеты, Татарстан Республикасы бюджеты, Чирмешән муниципаль районы бюджеты</p>	<p>2024-2028</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районы эшкуарларының ижтимагый советы (киләшү буенча), ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләре</p>
<p>Дәүләт һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда кече һәм урта эшкуарлык субъектлары хокукларын яклау</p>	<p>Вәкаләтле органнар тарафыннан кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлегенә дәүләт һәм муниципаль контроль үткәргәндә 2008 елның 12 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә законнарның үтәлешен тәмин итү</p>	<p>Финансламыйча</p>	<p>2024-2028</p>	<p>Чирмешән районы прокуратурасы (киләшү буенча), ТР Чирмешән муниципаль районы эшкуарларының ижтимагый советы (киләшү буенча), ТР Чирмешән муниципаль районы Жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы, Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлеге.</p>
<p>Чирмешән муниципаль районының рәсми сайтында ТР Чирмешән муниципаль районының инвестицион жәлеп итүчәнлеген арттыручы документларны эшләү,</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районының уңай инвестицион климатын тәмин итү</p>	<p>Финансламыйча</p>	<p>2024-2028</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләре, ТР Чирмешән муниципаль районы Жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы.</p>

раслау һәм урнаштыру.				
2. Кече һәм урта эшқуарлык секторында финанс ресурсларының уңайлылығын арттыру, мөлкәти ярдәм				
Кече һәм урта эшқуарлык субъектларына дәүләт ярдәме чараларын гамәлгә ашыруда федераль һәм республика дәүләт хакимияте структураларына ярдәм итү.	Эшмәкәрлекне үстерүгә юнәлдерелгән федераль һәм республика программаларында катнашучы кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру.	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге, «Чирмешән районы халкын эш белән тәмин итү үзәге»ДКУ.
Чирмешән муниципаль районы территориясендә эшләүче коммерция банкларының кече һәм урта эшқуарлык субъектлары өчен финанс ресурсларының уңайлылығын арттыру максатыннан эшқуарлык берләшмәсе белән очрашуларын оештыру.	Кече һәм урта эшқуарлык секторында финанс ресурсларының уңайлылығын арттыру.	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге, Чирмешән муниципаль районы территориясендә эшләүче коммерция банклары.
Район икътисадының өстенлекле юнәлешләрен үстерүгә ярдәм итү максатларында ТР Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлык субъектларына жир кишәрлекләре, торак булмаган биналар белән тәмин итүдә ярдәм итү.	Район икътисады эшчәнлегенә өстенлекле юнәлешләрен үстерү, шул исәптән хужасыз объектларны әйләнешкә кертү һәм аларны кече һәм урта эшқуарлык субъектларына милек исемлеге нигезендә бирү өчен куллану хисабына.	Финансламыйча	2024- 2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы, ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге.
Муниципаль заказны үтәүгә кече һәм урта	Муниципаль заказда катнашучы кече һәм урта эшқуарлык	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль

эшкуарлык субъектларын жэлеп итү	субъектларының өлешен арттыруны тээмин итү.			үсеш бүлеге, ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының муниципаль заказ бүлеге
<p>Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы милкендә булган, өченче зат хокукларыннан азат булган (кече һәм урта эшкуарлык субъектларының мөлкәт хокукларыннан тыш) һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларына милек һәм (яки) файдалануга бирү өчен билгеләнгән муниципаль мөлкәт исемлеген тулыландыру максатларында муниципаль мөлкәтне ачыклау;</p> <p>-потенциаль арендаторларга мөлкәт турында мәгълүмат, шул исәптән фотолар, техник документация, шулай ук реклама характерындагы материаллар бирү,</p> <p>- «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә массакүләм мәгълүмат чараларында һәм Татарстан Республикасы Чирмешән</p>	<p>Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы милкендә булган, өченче зат хокукларыннан азат булган (кече һәм урта эшкуарлык субъектларының мөлкәт хокукларыннан тыш) һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларына милек һәм (яки) файдалануга бирү өчен билгеләнгән муниципаль мөлкәт исемлегенә кертелгән муниципаль мөлкәтне бирү буенча эшне камилләштерү.</p>	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

<p>муниципаль районының рәсми сайтында Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен мөлкәт буенча еллык мәгълүмати кампанияләр үткәрү; - милекне арендага бирү буенча сатулар үткәрү турында карар кабул иткәндә гариза принцибын куллану; - кече һәм урта эшкуарлык субъектларына сату-алуларда катнашу һәм сатулар үткәрмичә милек бирү процедураларында катнашу буенча методик материаллар эшләү һәм бирү.</p>				
3. Эшмәкәрлекне популярлаштыру һәм аның социаль әһәмиятен пропагандалау				
<p>Жирле массакүләм мәгълүмат чаралары аша эшкуарлыкны актив пропагандалау, потенциал эшкуарларны, гамәлдәге эшкуарларны, яшьләрне эшкуарлык эшчәнлегенә нигезләренә өйрәтүнең республика</p>	<p>Чирмешән муниципаль районы территориясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү, яшьләрне эшкуарлык мохитенә жәлеп итү.</p>	<p>Жирле бюджет</p>	<p>2024-2028</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлегенә, «Безнең Чирмешән» («Наш Черемшан») газетасы редакциясенә «Татмедиа»АЖ.</p>

программалары белән үзара хезмәттәшлек итү аша эшкуарлыкны популярлаштыру.				
Тышкы икътисадый һәм авыл хужалыгы эшчәнлеген алып баручы кече һәм урта эшкуарлык субъектларын район территориясендә житештерелгән продукциянең еллык күргәзмәләрендә, ярминкәләрендә һәм конкурсларында катнашуга жәлеп итү.	Эшмәкәрлекне үстерүгә ярдәм итү, иң яхшы эшмәкәрлек субъектларының алдынгы эш тәжрибәсен тарату, районның социаль-икътисади үсешендә кече һәм урта эшмәкәрлекнең ролен һәм әһәмиятен пропагандалау, сату базарларын киңәйтү.	Жирле бюджет	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы башкарма комитеты, ТР Чирмешән муниципаль районы эшкуарларының ижтимагый советы.
4. Кече һәм урта эшкуарлыкка мәгълүмати-консультацион ярдәм				
Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына, социаль эшкуарлык субъектларына, үзмәшгуль гражданнарга мәгълүмати-консультацион ярдәм күрсәтү, эшкуарлык эшчәнлеген алып бару мәсьәләләре буенча адреслы ярдәм күрсәтү максатыннан «түгәрәк» өстәлләр, семинарлар, конференцияләр үткәру.	Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларының мәгълүматлылыгын арттыру, шәхси эшмәкәрләргә исәпкә алып кече һәм урта предприятиеләрдә эшләүчеләр санын арттыру (шул исәптән үзмәшгуль гражданнарны легальләштерү)	Финансламыйча	2024-2028	ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге, ТР Чирмешән муниципаль районы эшкуарларының ижтимагый советы.
Район өчен өстенлекле булган икътисад тармакларында	Чирмешән муниципаль районы территориясендә кече һәм урта эшкуарлыкны (үзмәшгульлекне)	Финансламыйча	2024-2028	1. Чирмешән муниципаль районы башкарма комитеты. 2. «Чирмешән районы халыкны эш белән

<p>инициативалы, жаваплы затларны үз бизнесын (үзмәшгульлекне) оештыруга жәлеп итү мөмкинлеге турында мәгълүмат бирү максатыннан, эшкуарлык эшчәнлеге субъектларының югары уку йортлары һәм Чирмешән муниципаль районы халыкны эш белән тәмин итү үзәге белән үзара хезмәттәшлеген оештыру</p>	<p>үстерү.</p>			<p>тәмин итү үзәге» ДКУ</p>
<p>Татарстан Республикасының эшкуарлыкка ярдәм фонды каршында Социаль өлкәдә инновацияләр үзәгенең белем бирү программаларында, конкурсларында, проектларында катнашуга ярдәм итү максатларында социаль эшкуарлык субъектларына мәгълүмати-аналитик, консультацион һәм оештыру ярдәме күрсәтү</p>	<p>Социаль эшкуарлыкны популярлаштыру.</p>	<p>Финансламыйча</p>	<p>2024-2028</p>	<p>ТР Чирмешән муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлеге, ТР Чирмешән муниципаль районы эшкуарларының ижтимагый советы.</p>

«2024-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Чирмешән муниципаль
районында кече һәм урта
эшқуарлыкны үстерү»
муниципаль программасына 2
нче кушылта

Программаны гамәлгә ашыруга тотылган финанс чыгымнары еллар һәм финанслау чыганақлары буенча бүленеп

Программаны финанслау чыганақлары 2024-2028 елларда:

- Россия Федерациясе бюджеты*;
- Татарстан Республикасы бюджеты*;
- инвесторлар акчалары;
- Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары хисабына гамәлдәге законнар белән тыелмаган башка чыганақлар 900,00 сум тәшкіл итәчәк, шул исәптән

Ел	Чирмешән муниципаль районы бюджеты акчалары (мең сум)
2024	150,00
2025	150,00
2026	200,00
2027	200,00
2028	200,00

* Программаны Россия Федерациясе бюджеты һәм Татарстан Республикасы бюджеты акчаларын гамәлгә ашыру хисабына ресурслар белән тәэмин итү күләме, конкрет суммалар күрсәтелмичә, мөмкин булган акча чыганагы буларак фаразлана.

* Программаны финанслау күләме фаразлау характерында һәм Чирмешән муниципаль районы Советының чираттагы финанс елына (чираттагы финанс елы һәм план чоры) Чирмешән районы бюджеты турындагы карарына ярашлы рәвештә төгәлләнәчәк

**«2024-2028 елларга ТР Чирмешән муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны
 үстерү " муниципаль программасын тормышка ашыруның иң мөһим максатчан
 индикаторлары һәм нәтижелелек күрсәткечләре динамикасы.**

№	Күрсәткеч	2023 (факт)	2024 (фарыз)	2025 (фарыз)	2026 (фарыз)	2027 (фарыз)	2028 (фарыз)
1	Чирмешән муниципаль районы территориясендә эшчәнлек алып баручы кече һәм урта эшкуарлык субъектлары саны (берәмлек)	391	396	401	406	411	416
2	Шәхси эшмәкәрләрне исәпкә алып кече һәм урта предприятиеләрдә эшләүчеләр саны(шул исәптән, үзмәшгуль гражданның легальләштерү) (кеше.)	1969	2019	2069	22119	2169	2219
3	Тулаем территориаль продуктның гомуми күләмендә кече һәм урта эшкуарлык өлеше (%)	11,4	11,8	12,2	12,6	12,8	13,0
4	Кече предприятиеләр (шул исәптән микропредприятиеләр) продукциясе (хезмәтләре) әйләнеше (мең сум)	2350194,0	2467703,7	2591088,9	2720643,3	2856675,5	2999509,3
5	Кече һәм урта эшкуарлык субъектлары гына катнашкан муниципаль заказчыларның сатып алу өлеше (%)	85	91	95	95	95	95
6	Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районының тупланма бюджетында кече һәм урта эшкуарлык субъектларыннан салым һәм салым булмаган керемнәрнең гомуми күләмендә өлеше (%)	14,6	15,1	15,6	16,1	16,6	17,1

«2024-2028 елларга
Татарстан Республикасы
Чирмешән муниципаль районында
кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү»
муниципаль программасына
4 нче кушымта

**Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына мөлкәти ярдәм күрсәтү буенча
максатчан күрсәткечләр**

№ пп	Максатчан күрсәткеч	База билгеләнеше		Вакыт, ел			
		Билгеләнеше	Дата	2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Татарстан Республикасы Чирмешән муниципаль районы милкендә булган муниципаль милек исеменлегендәге, өченче зат хокукларыннан азат булган (кече һәм урта эшкуарлык субъектларының мөлкәт хокукларыннан тыш) һәм аны кече һәм урта эшкуарлык субъектларына озак вакытлы нигездә милеккә һәм (яки) файдалануга бирү өчен билгеләнгән мөлкәт объектлары санының ел саен 10% тан да ким булмаган күләмдә артуы (берәмлек)	29	31.12.2024	32	35	38	42
1.1. Казнаның муниципаль милек объектлары							
1.1.1	Жир участкалары (авыл хужалыгы билгеләнешеннән башка теләсә нинди билгеләнештә) (берәмлек)	10	31.12.2024	10	11	12	13
1.1.2	Авыл хужалыгы билгеләнешендәге жир участкалары (берәмлек)	6	31.12.2024	7	8	9	10
1.1.3	Башка күчемсез милек объектлары (берәмлек)	8	31.12.2024	8	8	8	8

№ пп	Максатчан күрсәткеч	База билгеләнеше		Вакыт, ел			
		Билгеләнеше	Дата	2025	2026	2027	2028
1	2	3	4	5	6	7	8
1.1.4	Күчмә милек (берәмлек)	0	31.12.2024	0	0	0	0
1.2 Муниципаль унитар предприятиеләргә хужалык алып бару хокукында, муниципаль учреждениеләргә оператив идарә итү хокукында беркетелгән милек							
1.2.1	Күчәмсез милек (берәмлек)	5	31.12.2024	5	6	7	8
1.2.2	Күчмә милек (берәмлек)	0	31.12.2024	0	0	0	0
2.	Исемлектәге мөлкәтнең гомуми санына карата төзелгән аренда килешүләренең өлеше (процентларда)	3,4	31.12.2024	3,4	6,3	8,6	10